

Robert Regout rechts op de foto tijdens de Studentendagen Katholieke Universiteit Nijmegen, 19-20 februari 1938 (Fotopersbureau Gelderland, KDC/KLiB, Nijmegen)

ODE AAN GEMARTELTE STUDENTENVRIEND ROBERT REGOUT

Had hij nu geleefd, dan zou je Robert Regout een studentenpastor noemen. In 1937 heette dat 'studentenmoderator'. De jonge pater was razend populair in het katholieke Nijmegen. Maar in 1940 pakten de Duitsers hem op. Op de plek waar hij van uitputting doodging – concentratiekamp Dachau – komt 73 jaar later een plaquette te hangen.

Tekst: Annemarie Haverkamp / Foto's: Vriendenkring van Robert Regout

Als gevangene nummer 26.750. Zo eindigt Robert Regout in 1942 in concentratiekamp Dachau. Twee jaar eerder was hij nog een populaire vertrouwenspersoon voor Nijmeegse studenten. Zijn functie van moderator was vergelijkbaar met die van studentenpastor nu. Met dat verschil dat in die tijd bijna alle studenten in Nijmegen katholiek waren en Regout dus een veel geziene gast was in het studentenleven. Een paar dagen voor zijn dood op 28 december 1942 schrijft hij: 'Als Onze Lieve Heer het "offer" van mijn leven vraagt, dan met grote vreugde voor geloof en vaderland en bijzonder voor studenten en professoren van de Nijmeegse universiteit.'

De liefde voor Nijmegen is wederzijds. Op zijn dood wordt dan ook geschokt gereageerd in de Waalstad. Pater Regout gaat de boeken in als een 'bezieler van het studentenleven'. Om hem die naam eer aan te doen, krijgt hij binnenkort een herdenkingsplaquette in Dachau. Bijzonder hoogleraar van het Centrum voor Notarieel Recht Sebastiaan Roes gaat het kunstwerk eind september persoonlijk brengen. "Bij de voormalige barakken is nu een memorial site", vertelt hij. "Daar hangen al kransen en plaquettes voor mensen die in Dachau zijn omgekomen. We hebben gevraagd of er nog plek was voor Regout."

Archief weer thuis

Waarom krijgt de vriendelijke pater pas nu, 73 jaar na zijn dood, een gedenksteen? Dat is een lang verhaal. Het begint na de Tweede Wereldoorlog, als de Russen de archieven van de Gestapo in Berlijn bij wijze van oorlogsbuit naar Moskou verplaatsen. Tussen de papieren zit het dossier 'Robert Regout', maar daar kraait dan geen Russische haan naar. Pas als een Nederlandse onderzoeker aan het begin van de 21ste eeuw in de archieven duikt, stuit hij op het Nijmeegse materiaal.

Een deel komt na bemiddeling door 'Den Haag' naar het Katholiek Documentatie Centrum. De stukken die betrekking hebben op de jezuïeten, staat het centrum af aan de orde. Die krijgen een plek in het archief van de Nederlandse jezuïeten op het terrein van Huis Berchmanium (Houtlaan, naast de universiteitscampus). "In 2002 waren de papieren weer terug in Nijmegen. Toen heeft een groep betrokkenen de Vriendenkring van Robert Regout opgericht", aldus hoogleraar Roes.

Roes zat er toen nog niet bij, hij sloot in 2008 aan. De vrienden van het eerste uur verdiepten zich samen met toenmalig archivaris van de Nederlandse jezuïeten Marc Lindeijer in de brieven die Regout schreef vanuit Dachau en in zijn raadselachtige arrestatie al zo vroeg in de oorlog. Waarom moest de Gestapo hem hebben? De huidige archivaris Joep van Gennip: "Op 7 juni 1940, een maand na de inval van de Duitsers in Nederland, schreef Regout in *Studiën*, het blad van de Jezuiten, dat de bezetter behalve rechten ook plichten had."

Misschien wilden de Duitsers een daad stellen door de pater, die ook bijzonder hoogleraar Volkenrecht was, direct op te pakken. Regout reisde het land door om burgemeesters, politie en andere autoriteiten advies te geven hoe om te gaan met de bezetter. Hij was in contact met universiteiten om te praten over de mogelijkheid van verzet.

BIOGRAFIE ROBERT HUBERT WILLEM (ROBERT) REGOUT

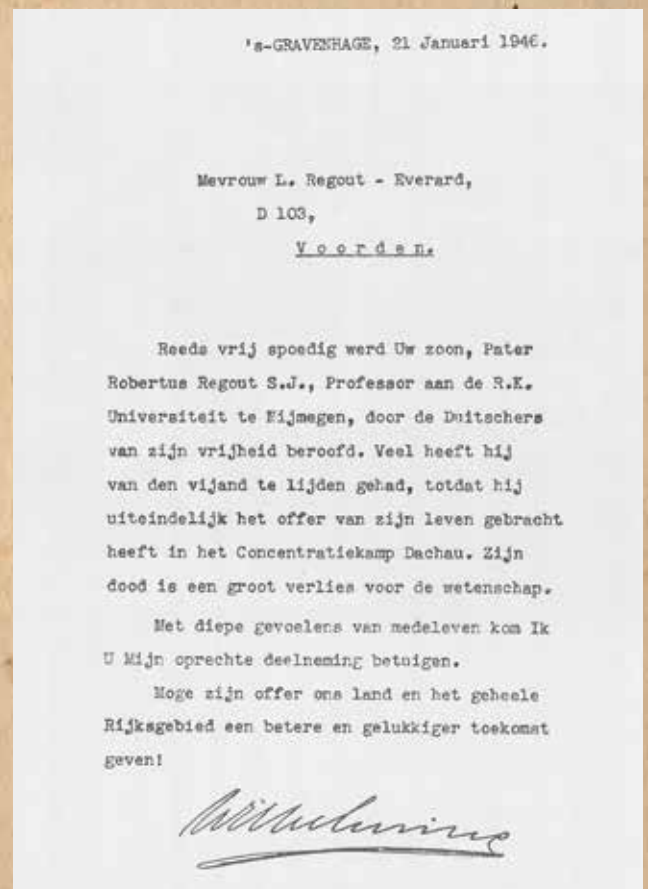
- 1896:** geboren op 18 januari in Maastricht als telg van de welgestelde industriële en politiek actieve familie Regout
- 1913:** studie rechten in Utrecht (kandidaats)
- 1915:** treedt in als jezuïet in noviciaatshuis Mariëndaal te Grave
- 1917:** studie filosofie bij de Orde van Oudenbosch
- 1920:** studie rechten in Leiden
- 1924:** studie theologie aan theologiecollege Canisarius in Maastricht
- 1928:** vormingsjaar in Wales
- 1929:** docent staatsinstellingen op het Canisius College, Nijmegen
- 1932:** docent sociologie op filosofiecollege Berchmanium, Nijmegen
- 1934:** verdediging proefschrift in Leiden (cum laude)
- 1937:** studentenmoderator aan de Katholieke Universiteit Nijmegen
- 1939:** benoemd tot buitengewoon hoogleraar volkenrecht in Nijmegen
- 1940:** inaugurele rede
- 1940:** gearresteerd door de Gestapo
- 1942:** van uitputting gestorven in concentratiekamp Dachau, 46 jaar oud

Professoren van het filosofie-college Berchmanium, Nijmegen, 1932 (ANPSJ)

De inaugurele rede, 28 februari 1940. Rechts op de foto Titus Brandsma (Fotopersbureau Gelderland, KDC/KLiB, Nijmegen)

Condoleancebrief van koningin Wilhelmina (CWRE)

Overdracht van de Senaat in het corpsgebouw, 21 juni 1940. Links pater Regout, de laatste foto die van hem bekend is (Fotopersbureau Gelderland, KDC/KLiB, Nijmegen)

'URENLANG IN STRAFMARS OVER HET PLEIN EN DOOR DE STRATEN VAN HET KAMP, OP HOUTEN SANDALEN, MET KAPOTTE VOETEN'

Op 29 juni 1940, de dag dat de Gestapo voor de deur van zijn kamer aan de Molenstraat stond, was hij onderweg. Eenmaal thuis meldde hij zich braaf bij de Duitsers. Dat had hij beter niet kunnen doen. "Hij is nooit meer vrijgekomen", zegt archivaris Van Gennip.

Regout werd eerst naar de koepelgevangenis in Arnhem gebracht. Daar verbleef hij met een aantal collega-professoren die wel weer op vrije voeten kwamen. De Nijmeegse pater werd echter overgeplaatst naar Berlijn, evenals een groep priesters, geleerden en journalisten die verdacht werd van contacten met de Duitse jezuïet Friedrich Muckermann, die zich keerde tegen het nationaalsocialisme en al sinds 1934 in Nederland zat ondergedoken. Volgens de archivaris behoorde Regout niet tot het netwerk van deze Muckermann, maar het kan zijn dat de Duitsers dat niet geloofden. "Pater Regout bleef ondanks zijn gevangenschap altijd optimistisch", vertelt Van Gennip. "Dat blijkt uit brieven van anderen die samen met hem in de cel hebben gezeten." In de bewaard gebleven correspondentie is te lezen dat de jonge pater ook in gevangenschap als praatpaal fungeerde voor lotgenoten. Opnieuw was hij een soort vertrouwenspersoon. Hij was een 'zielzorger', schreef een vrijgekomen celgenoot in een bedankbriefje.

Vergeeten martelaar

De Vriendenkring van Robert Regout zorgde er in 2002 voor dat een portret van de pater in de Molenstraatkerk kwam te hangen. Naast het portret van Titus Brandsma, de veel bekendere 'martelaar' uit Nijmegen. "Regout was

ANDERE OORLOGSHELDEN VAN DE KATHOLIEKE UNIVERSITEIT NIJMEGEN

Titus Brandsma (1881-1942)

In Nijmegen is deze naam zeer bekend, er zijn onder meer een wijkcentrum en een kapel naar hem vernoemd. Brandsma was karmelietenpater en docent filosofie aan de in 1923 opgerichte Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij streed voor een vrije pers en schreef onder meer voor *de Geldlander*. Al in de jaren dertig kwam hij in verzet tegen het nationaalsocialisme. In januari 1942 bezoekt hij hoofdredacties en directies van katholieke dagbladen om te melden dat de bisschoppen hen verboden advertenties van de NSB te publiceren. Daarop werd hij opgepakt door de Duitsers. Brandsma was een kampgenoot van Robert Regout; hij stierf eveneens in 1942 in Dachau. In 1985 verklaarde paus Johannes Paulus II hem zalig.

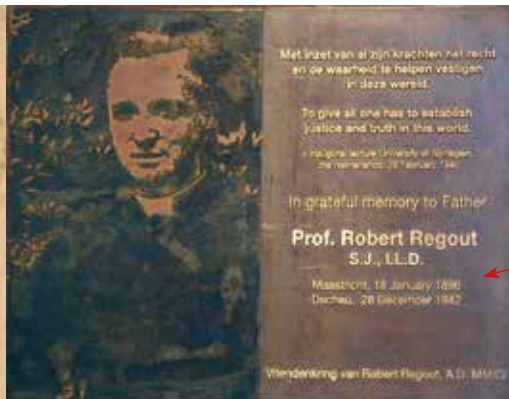
Bernard Hermesdorf (1894-1978)

Was hoogleraar Romeins en oudvaderlands recht. Van 1942 tot 1945 was hij daarnaast rector magnificus van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij weigerde medewerking te verlenen aan de Duitse bezetter, zoals ten aanzien van de arbeidsinzet. Hij verzette zich tegen de ondertekening van de loya-

liteitsverklaring (die de Duitsers van de Nederlandse studenten eisten). Hermesdorf stuurde als enige Nederlandse rector magnificus de studenten van zijn universiteit de verklaring niet toe. Het gevolg was dat de deuren van de Nijmeegse universiteit op 11 april 1943 op slot moesten. Hermesdorf werd oud in zijn zelf ontworpen huis aan de Groesbeekseweg in Nijmegen.

Jan van Hoof (1922-1944)

Was padvinder, student en 22 jaar. Hij zat in het verzet. In 1944 waren er zware gevechten rond de Waalbruggen in Nijmegen. Toen de Duitsers die probeerden op te blazen, ontploften de explosieven niet. Een deel was gesaboteerd door de Amerikanen, een ander deel door Jan van Hoof. Hij werd opgepakt en doodgeschoten door de Duitsers toen hij in september 1944 een Britse pantserwagen door de stad loodste. Vlakbij de Waalbrug staat een monument om hem en andere verzetsstrijders te eren: een bronzen man met een vlag (van Marius van Beek). Op een van de brugpijlers hangt bovendien een plaquette voor Van Hoof van kunstenaar Jac Maris.

DE PLAQUETTE

‘Met inzet van al zijn krachten het recht en de waarheid te helpen vestigen in deze wereld.’ Die tekst staat op de bronzen plaquette voor Robert Regout. Het is een zin die de jezuit uitsprak tijdens zijn inaugurele rede in februari 1940. Eigenlijk is het een oproep, verklaart archivaris Joep van Gennip. “Een appel aan de mensheid om het recht te laten spreken.” Regout was bijzonder hoogleraar Volkenrecht. Eerder was hij gepromoveerd op de vraag wanneer een oorlog gerechtvaardigd is. Hij baseerde zich op christelijke waarden. “De oproep van Regout is nog altijd actueel”, zegt Van Gennip. “Kijk naar Syrië, kijk naar andere plekken in de wereld waar gevochten wordt.” Regout pleitte voor een Volkerenbond die het belang van vrede voorop stelde en waar niet de belangen van individuele lidstaten overheersten. De plaquette is in brons gemaakt door de Nijmeegse kunstenaar Cor Litjens. De beeltenis van Regout is gebaseerd op het portret dat van hem in de Molenstraatkerk hangt. “De zachtaardigheid straalt van zijn gezicht af”, aldus de kunstenaar. In het portret zit reliëf. Met een speciale techniek zorgde Litjens ervoor dat de hoogst gelegen delen donker zijn en de laagst gelegen licht. Meestal is het omgekeerd, maar zo kon de pater een wit boordje krijgen.

min of meer vergeten”, vertelt Roes. “Hij heeft maar een paar jaar studentenmoderator kunnen zijn en nog veel korter hoogleraar.” Omdat het archief was gekaapt door Rusland, bleef na zijn dood weinig van hem bewaard. Toen de paperassen eenmaal terug waren, begonnen de vrienden direct aan een biografie, die in 2004 verscheen.

Over Regouts periode in Dachau (juli 1941 - december 1942) staat onder meer in het boek dat hij vermoedelijk moest helpen bij de transporten in het kamp. ‘Een van de meest gevreesde taken’, meldt de biografie. ‘Een acht à negen meter lange wagen trekken en laden en lossen. De last – aardappelen, kolen, zout, machines en ook stervenden en lijken – kon oplopen tot 8.000 kilo; het bevel daarbij luidde: volle wagen en volle zakken vlug trekken en dragen; met lege wagen of lege zakken terug in draf. Stok of laars zorgden ervoor dat het ook gebeurde.’

Later werkte de hoogleraar Volkenrecht op de plantage van het kamp. Pas in april 1942 brak hij. Samen met honderden andere priesters en dominees werd hij uit de barak gedreven. Ze moesten naakt op de appelplaats blijven staan. Uit de biografie: ‘Het spel werd verschillende malen herhaald, verschillende dagen. Urenlang in strafmars over het plein en door de straten van het kamp, op hun houten sandalen, met kapotte voeten, zonder voldoende kleding, zwijgend of op commando S.S.-liederen zingend.’ Toen Regout op een dag een stervende Poolse priester van de grond tilde en vroeg of de man een bed in het ziekenblok kon krijgen, sloeg een kampbewaker de Pool met het hoofd tegen de muur. De Nijmeegse pater vroeg “Waarom doe je dat?” en kreeg daarop zo’n ongenadige trap in zijn kruis dat hij zelf op de ziekenzaal belandde.

“Hij is in december van dat jaar door uitputting gestorven”, vertelt archivaris Van Gennip. Het plan voor een Regout-plaquette was er al langer in Nijmegen, maar het geld was niet voorhanden. Duidelijkheid over wat het precies moest worden, ontbrak ook. Toen begin dit jaar de Nijmeegse kunstenaar Cor Litjens in de arm werd genomen, was de klus snel geklaard.

Hoogleraar Sebastiaan Roes rijdt in september met de auto naar Dachau, de twaalf kilo zware bronzen plaquette achterin. Daar zal hij toekijken hoe de herdenkingsplaat voor Robert Regout aan de muur wordt gehangen. “Low profile”, zegt hij. Misschien volgt er nog een ceremonie. Het belangrijkste is dat de Nijmeegse studentenvriend in Dachau een gezicht krijgt. *

Bij het schrijven van dit artikel is gebruik gemaakt van de biografie *Robert Regout, Maastricht 1896 - Dachau 1942* (2004, Vriendenkring Robert Regout / Uitgeverij Omnia Fausta).

VOX Ideeën voor Nijmeegse Nieuwen TIPT

5 VINTAGE VERVANGERS VOOR IKEA

Je was nog zo van plan je nieuwe kamer écht mooi en gezellig te maken – maar voor je het weet woon je samen met Billy en Expedit. Duurzamere en originelere alternatieven vind je niet alleen op de **Facebookgroep Second Hand Nijmegen**, maar ook in een van de talloze kringloopwinkels die Nijmegen rijk is. Eropuit dus – want online bestellen of de catalogus doorbladeren is niet mogelijk.

Het Goed is een prima start: lekker mainstream en genoeg bedden en bankstellen om uit te kiezen. Helaas zijn de echt fraaie spulletjes weggekaapt door de talloze bezoekers die eerder uit bed kwamen dan jij. De **ideële kringloopwinkel Basta** daarentegen is piepklein, maar het aanbod heel interessant. Je kunt er bovendien prima een tosti wegwerken of een brief tikken op de typemachine die er staat, terwijl je moeder onderhandelt over de prijs van je nieuwe oude pannenset. Ook ben je hier aan het juiste adres voor DIY-workshops en concerten: Basta is namelijk ook een culturele huiskamer.

Snuffelaars moeten in **Kleren Goed** zijn – waar spullen aan lijken te waaien als stofdeeltjes. Drie verdiepingen met HEEL. ERG. VEEL. SPUL. Meubels, oude prenten en schoolkaarten, maar ook linnen gewaden uit de tijd van je betbet-overgrootvader. Écht hip en een centje over? Ga dan naar **Petit Village** in het Honigcomplex. De spulletjes die je daar vindt, zijn secuur uitgekozen en zo retro dat je ervan kunt uitgaan dat IKEA er inmiddels een nieuwe variant van gemaakt heeft. Alsnog het gevaar van eenheidsworst, dus.

Het Goed, Burchtstraat 110, ma-vr 09.30-18.00u, do 09.30-21.00u, za 09.30-17.00u

Basta, Begijnenstraat 34, za 11.00-17.00u

Kleren Goed, Prins Hendrikstraat 14a, di-vr 10.30-18.00u, za 11.00-17.00u

Petit Village, in de Smeltkroes (Waalbandijk 16), za-zo 13.00-17.00u